

Damiano subrogatus legitur : huic vero anno 1105 ad episcopatum Eugubinum promotus, Petrus Arimianensis in prioratu successit, tum anno 1110, Liprandus Petro successus est, cujus nutu susceptum est a Joanne Damiani discipulo consilium Vitæ sancti doctoris conscribendæ, ipsique Liprando priori dedicandæ; cum igitur S. Joannes Laudensis quadriennio ante mortalitatis exuvias deposuisset, constat longe diversum esse Joannem Vitæ Petri Damiani scriptorem a S. Joanne Laudensi episcopo Eugubino. Quod si etiam Jacobilli calculum sequeremur, qui Liprandum alicubi scribit immediate Joanni Laudensi in prioratu successisse, liquet, huic jam episcopo factis, et per annum, ac paucos menses supersiti, non potuisse ab illo Vitæ Petri Damiani compilandæ provinciam injungi.

XIV. Adde, quod utriusque Joannis discrimen ex diversa patria, diversoque mortis tempore colligitur : tradunt nempe scriptores, Joannem Petri Damiani discipulum, ejusque Vitæ scriptorem, ipsius etiam concivem, nempe Ravennatem fuisse, Joannes autem Eugubinus episcopus, patria Laudensis, in Insubria, non in Æmilia natus est. Ille quidem in calendario Avellanæ obiisse notatur die 26 Maii 1115. Ille vero Deum adiit die 2 Septembris 1106. Ille apud Avellanæ eremum, hic apud cathedralem Eugubii; ille privatus monachus, hic ex priore episcopus. Ille quidem aliqua sanctimonie laude insignis, sed neque sancti, neque beati aliquando titulum adeptus; hic vero multis post obitum miraculis clarus, a Paschali II sanctorum catalogo est ascriptus. Non igitur uterque Joannes a Laderchio confundi debuerat, nullo præsertim assertionis suæ

A fundamento, adversus tam multiplicis discriminis argumenta allegato.

XV. Atque hæc e multis in Laderchiana Historia adnotasse sufficiat, aliis enim curis, ab hoc studiorum genere me potentius avocantibus, cedere cogor. Si desiderato rursus otio frui aliquando licebit, atque iterum Laderchius ipse lapidem hunc versare jusserit, in his, quæ nunc prætermissa, aut neglecta volui, supplendis operam meam desiderari non patiar. Æqui bonique consulat, rogo, Lucubrationem hanc, P. Laderchius, quam veritatis zelus, et amicorum consilia a me impetrarunt, præsertim cum illam non livido, et averso, sed candido, et amico animo scriptam inveniât, nec non ab omnibus illis amaris jocis alienam, quibus Sejanus et Rufinus Dialogus scatet, atque intemperantius redundat : quid enim conviciis opus est ad veritatem vindicandam? At dialogistæ illi fortasse parcendum, qui (si quid conjecturis assequimur) aut is ipse est, aut ex ea prodiit schola, cujus magistrum prior Laderchius tom. III, pag. 315 et 323, acerbissime exagitaverat. Causæ vero nostræ longe dispar est ratio, proindeque et mitior est indoles, quandiu scilicet sententiarum duntaxat, non voluntatum dissensione discrepamus. Utinam hæc ad veritatis illustrationem, atque eximii doctoris PETRI DAMIANI gloriam, nobis in hac dissertatione unice propositam, cedant; nec jurgiis, a quibus semper abhorruimus, nec contumeliis, a quibus hactenus abstinui, ansam ullam ministrent : quæ, ut meorum summa votorum est, ita cuilibet mecum disputanti fixa sit, et rata, desidero : quatenus utrinque pariter, et absque personarum præjudiciis, veritatis præjudicia vindicentur.

GODEFRIDI HENSCHENII S. J.

DE B. PETRO DAMIANO.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

(Ex *Februario Bollandiano*, sub die 53.)

§ I.

Eremus sanctæ Crucis Fontis Avellani in diocesi Eugubina ordini Camaldulensi adjuncta. Illius institutum, incrementum; monachi sancti sub B. Petro Damiano.

1. *Inguvium*, sive *Iguvium*, Umbriæ cis Apenninum oppidum in ipsis montium radicibus, Cæsari l. i Belli civilis, Ciceroni l. vii, ad Atticum epist. 13, Silio Italico l. viii, aliisque antiquis scriptoribus notum, hodie *Eugubium*, Italis *Gubbio* et *Agubio* dicitur : quod tamen ex vicinis antiqui oppidi rude-

D ribus, post barbarorum in Italiam inundationem, restauratum volunt. Sedes illic olim erecta episcopalis, cui sæculo Christi undecimo plures præfuerunt, assumpti e monasterio *Eremi sanctæ Crucis Fontis Avellani*, sive *Avellanæ* : quod millibus passuum quatuordecim a civitate Eugubina distat, situm in radicibus montis Catriæ versus orientem, uti illic pars Apennini appellatur in Chronico Gualdensi, antiqui scriptoris, et ab anonymo ejusdem loci eremita apud Cajetanum, in præfatione ad

Opera B. Petri Damiani. Petrarcha l. ii, de Vita solitaria, tract. iii, cap. 17, « quietissimam indiget solitudinem in Italiae medio, ad sinistrum Apenninatus, quæ vetus adhuc Fontis Avellanæ nomen servabat, » dum is sæculo xiv scriberet; nunc eamque sanctæ Crucis titulum gerere observat Augustinus Florentinus l. v, Historiæ Camaldulensis, c. 7, eamque sanctæ Crucis nomenclationem assumptam ob sextæ feriæ jejunium, tempore B. Petri Damiani ibidem coeptum.

2. Hoc Fontis Avellani eremitorium, ut nonnulli appellant, circa an. Christi millesimum, aut paulo ante traditur exstructum a quodam Lodolpho Gessonis filio, qui in episcopum Eugubinum electus, ultro isti honori cessit: quem tamen ex eremo illa Fontis Avellani admiserunt Julianus, Theobaldus, seu Tedaldus, S. Rodolphus, Maynardus: quorum temporibus vixit B. Petrus Damianus, et quidem, si primus excipiat, postquam monasticam disciplinam in illa eremo amplexus est: qui aliquam sibi etiam ejusdem Ecclesiæ curam impositam fuisse scribit Epist. 14, l. i, ad Alexandrum II pontificem his verbis: « Quod Eugubina Ecclesia, quæ mihi dudum a vestris decessibus est commissæ, nunc proh dolor, est omnino confusa, et velut arca, quæ pedibus calcatur, abjecta; peccatis meis id exigentibus depato. » Idem epist. 8, l. iv, hæc Meynardo episcopo Eugubino mandat: « Instaura, venerabilis frater, Ecclesiæ tuæ prædia, prædige sæcularibus tradita: revoca diversi generis ornamenta nocenter exposita: et saltem insignia quæque vel optima restituantur, quæ prælationis tuæ tempore graviter suspiramus ablata. » Hæc ille pro sollicitudine ejus Ecclesiæ sibi commissæ. At librorum a se conscriptorum iudices, ac quasi censores, constituit S. Rodolphum episcopum Eugubinum et Theodosium Senogalliensem, cujus etiam diocesis eremo Fontis Avellani vicina est versus mare Adriaticum. Exstat epistola ad illos l. iv, n. 11. De episcopis Eugubinis et Senogalliensibus consule Italiam sacram Ughelli.

3. Quinam præfuerint huic eremo Fontis Avellani ante B. Damianum Priores (ita Moderatores appellabantur) necdum legimus. Ipse beatus Petrus, opusc. xxxiv, c. 6: « In hac, inquit, eremo Fontis Avellani, ubi nunc habito, prior quidam fuerat, nomine Joannes; » et opusc. xv, c. 28, docet qualis debeat eligi prior inter eremitas, et quomodo electus debeat prioratus officio fungi: qui tamen infra in Vita etiam abbas, et magister nuncupatur. A morte B. Petri rexit Eremitas illos prior Liprandus, cui Vitam illius inscripsit Joannes, et ipse dein, ut infra dicetur, prior Fontis Avellani constitutus, ac tandem Eugubinus creatus episcopus. Quo forsitan modo supra memorati episcopi Eugubini ex Prioribus Fontis Avellani sunt plerique assumpti.

4. Præerat etiam B. Petrus, ut supremus moderator, aliis per diversa loca aggregatis discipulis, ut in cap. 7 Vitæ dicitur, et ibi quinque ab eo exstructa monasteria, sive eremitarum habitacula,

A referuntur: quæ cum aliis quibusdam in unam coaluerunt congregationem, cujus caput fuit eremus sanctæ Crucis Fontis Avellani: atque ita monasterium sanctæ Mariæ ad portas olim urbis Faventinæ, nunc mœnibus inclusum, in quo B. Petrus diem extremum vitæ clausit, ordinis monachorum congregationis S. Crucis Avellanæ dicitur in Histor. monastica cujusdam anonymi Benedictini congregationis S. Justinæ, apud Cajetanum, in præfatione ad opera B. Petri, quem ait circa an. 1480 floruisse. Regulam, et vivendi institutum hujus Congregationis præscribit, atque explicat B. Petrus opusculo xv, in capita 31 distincto. Ast opusculo xiv ad exemplum, et imitationem posteriorum exponit regulas, et vivendi instituta, quibus eremitæ Fontis Avellani suo tempore utebantur: iisque, ut qui post se illic victuri sunt utantur, neque ad laxiorem vitæ normam declinent, gravissime obtestatur. Est hæc Fontis Avellani eremus ante centum circiter annos ordini Camaldulensi adjuncta, id agentibus potissimum Petro Franceschinio Balnecaballensi visitatore, et Julio Roboreo cardinale episcopo Urbinatense creato anno 1548, qui factus dein Vicentinus episcopus, ac postea archiepiscopus Ravennas, mortuus est anno 1578. Meminerunt hujus conjunctionis Petrus Ricordatus Diario 4 Historiæ monasticæ, a Cajetano citatus, Augustinus Florentinus l. iii. Historiarum Camaldulensium aliique. De Ordine Camaldulensi egimus 7 Febr. ad S. Romualdi ejus fundatoris Vitam, quam B. Petrus Damianus scripsit, « compulsus, ut in prologo testatur, multorum Fratrum precibus et germana charitate devinctus. » Idem opusculo xv, ante citato de suæ congregationis institutis c. 16 discretionem debiliū in prioris sui arbitrio ponendam docet, in exemplum disciplina S. Romualdi adducta, et infra in Vita, n. 19, dicitur ad montem Pregium « invenisse cellulam, in qua B. Romualdum quondam mansisse ferebant, » ibique « eremitarum fundasse habitacula. »

5. De possessionibus huic eremo procuratis agit B. Petrus opusculo xiv « In hoc loco, inquit, qui Fons Avellani dicitur, plerumque viginti, plus minus, monachi per cellulas, sive in assignata cuique obedientia, degimus, ut omnes simul cum conversis, et famulis tricenarium numerum, aut vix, aut breviter excedamus. » Ac dein vivendi regula exposita, ista subdit, successorem in regimine substituendum alloquens: « Ut autem ad hæc observanda nullus excusationi pateat locus, juxta id quod exiguitati loci humilis competebat, studuimus eotenus possessiones acquirere, ut prædictum fratrum numerum possis, nisi exercendi cura defuerit, sustentare. Librorum quoque numerum non minimum dereliquimus, ut fratribus nostris, qui pro nobis orare dignentur, meditandi copiam præberemus. Bibliothecam omnium Veteris, et Novi Testamenti voluminum, licet cursim, et per hoc non exacte vobis emendare curavimus. Ex passionibus quoque beatorum martyrum, ex homiliis sanctorum Pa-

trum, ex commentariis allegoricas sacræ Scripturæ sententias exponentium, Gregorii scilicet, Ambrosii, Augustini, Hieronymi, Prosperi, Bedæ, Remigii etiam, et Amalarii, insuper et Haimonis, atque Paschasii, divina gratia nostris albescente laboribus, plures libros habetis, quibus vacare potestis : ut sanctæ animæ vestræ non solum oratione crescant, sed et lectione pinguescant. Ex quibus nimirum codicibus nonnullos pro nostra possibilitate correximus : ut in sacræ disciplinæ studiis intelligentiæ vobis aditum panderemus.

6. « Claustum quoque justa ecclesiam construi hac intentione censuimus, ut, si quem adhuc inolita monasterialis ordinis consuetudo delectat, habeat, ubi in præcipuis festivitibus solenniter ex more procedat : cui et processioni crucem argenteam satis idoneam procuravimus. Eiusdem quoque intentionis studio, imbecillitati fragilium consulentes, etiam tintinnabula atque bechinia, diversaque divinæ domus utensilia comparavimus. Calices quoque duos argenteos pulcherrime deauratos hac vobis ratione providimus, ut, cum sacra Dominici corporis et sanguinis mysteria vultis accipere, stannum, vel vilius quodcumque metallum vestris labiis nequidquam necesse sit adhibere. Conspicua nihilominus sacrosancto altari tegmina, et celebrandis missarum solemnibus pretiosa contulimus ornamenta. Hæc omnia, fratres, nos non sine labore quæсивimus, ut vobis laboris impendia tolleremus, tantoque liberius se vester animus ad alta sustolleret, quanto minus hunc ad providenda sibi infima rei familiaris inopia non gravaret. » Hactenus B. Petrus, qui ep. 2, lib. III, evocatus ab archiepiscopo Ravennate Gebehardo, excusat se ob inopiam suorum, quibus providere debebat : « Præcipisti mihi, inquit, dilectissime Pater, et domine, et præcipiendo mandasti, ut ad te venirem : sed ego pauperculum locum ad regendum suscipiens, qui prius per memetipsum solummodo pauper exstiti, nunc per tot pauper effectus sum, quot regendos accepi. Perpendo igitur, et quale sit plurimos regere, et præbendæ necessitatis stipendia non habere. » Hæc B. Petrus, qui in Chronico Gualdensi, circa annum 1325 conscripto apud Cajetanum, habetur *hujus eremitorii sanctæ Crucis juxta Fontem Avellanæ constructor*, quod de prima eremiticæ vitæ fundatione accipi haudquaquam potest.

7. Inter viros de eremo illa bene meritos fuit S. Rodolphus ejus discipulus, dein, ut diximus, episcopus Eugubinus, cujus vitam a se scriptam B. Petrus dicavit Alexandro II pontifici, et hæc sub initium narrat : « Ante fere septennium ille Rodolphus cum matre, et duobus fratribus se paulisper ætate præcedentibus, servis duntaxat libertate donatis, castrum suum inexpugnabili munitione vallatum, mihi cum omnibus, quæ sui juris erant, prædiis contulit, atque ad eremum veniens, habitum monasticæ professionis accepit. » Hæc ibi. Colitur S. Rodolphus 26 Junii. Alter vero, cujus Vita cum

Actis S. Rodulphi juncta legitur, est S. *Dominicus Loricatus*, et ipse B. Petri Damiani discipulus factus, uti istis ibidem verbis testatur : « Longe vero post, magistro præbente consensum, dignatus est vir sanctus prædictus mihi misero, et quem ipse suscipere dignaretur indigno, mira se prorsus humilitate committere, et sicut abbati monachum subjungere : cui nimirum præstitit, non accepit. Et quem susceperam velut in subjectione clientem, gaudeo me in schola Christi vere philosophum percipisse doctorem. Tota quippe vita ejus, prædicatio, et ædificatio, doctrina erat, et disciplina. » Hæc ibi de S. Dominico Loricato, cujus natalis incidit in 14 Octobris.

8. Tertius discipulus sanctis adscriptus est *Joannes Laudensis*, illustri familia apud Insubres Laude Pompeia oriundus, qui, ut Acta ejus habent, « tanti viri fama comperta, exemplo ejus animatus, confugit ad ipsum, et elongavit se a mundo fugiens, et de terra propria, et cognatione recedens, venit in terram, quam ei Dominus revelavit, et venerabili Patri Petro Damiani priori eremi, et devotorum Fratrum magistro, se obtulit humiliter, genibus flexis rogans instanter, ut ipsum sub disciplina sacræ regulæ beatissimi Patris Benedicti susciperet in discipulum et fratrem, ad Regi Christo perpetuo serviendum. At vero reverendus Dei sacerdos Petrus Damiani videns Joannis simplicem animi puritatem, fervorem spiritus, obedientiæ promptitudinem, et verum mundi contemptum in ipso, ipsum benigne recepit. » Beatus Petrus huic inscripsit opusculum XLIV, De decem Ægypti plagis, et Decalogo, atque ita alloquitur : « Dilectissimo fratri Joanni, jam non Laudensi, ideoque laudabili viro, Petrus peccator monachus paternæ dilectionis affectum. Contempsisti nuper, fili, Pharaonem, et superbi regis, ac opprimentis Ægypti simul abominatus es servitutem : necesse est ergo nunc, ut gradus per desertum, multa tentationum genera subeas, sitis, ac famis inopiam perferas, et sic per ærumnosa pericula, diversæque calamitatis angustias ad terram repromissionis attingas. » Plura isthic, et in prologo et capite ultimo, legi possunt de singulari B. Petri erga hunc discipulum affectu charitatis, quem auctor Vitæ S. Joannis istis exprimit verbis : « Duæ vero columnæ lucidæ fratrum Eremitæ Fontis Avellanæ reverendus prior Petrus, et clericus Dei Joannes, sicut duo Seraphim divina charitate inflammati, corde, et ore jugiter Deum altissimum collaudabant, et fratrum mentes, et corda, et ora ad Dei timorem et fraternam charitatem accendebant. O quam bonum, et quam jucundum erat, tales fratres habitare in unum ! » De eodem S. Joanne in Chronico Gualdensi hæc leguntur : « In eodem siquidem eremitorio inter alios sanctos priores monachos, servus Dei dominus Joannes Laudensis multa vixit sanctitate, et dura poenitentia, et abstinentia, infra illas silvas condensas, et prærupta montium, corpus suum castigavit. Qui postmodum de prioratu sanctæ Crucis in episcopum Eugubinum

assumptus in multa sanctitate vixit, et obiit. » Dies illius natalis assignatur 7 Sept.

§ II.

Petri Damiani lucubrationes. Vita ejus edita. Dies natalis.

9. Opera B. Petri Damiani non sine ecclesiasticarum litterarum detrimento in tenebris varie disjecta jacuisse, » testis est Paulus V pontifex maximus in Brevi ad Constantinum Cajetanum monachum Benedictinum monasterii Catanensis S. Nicolai de Arena, cujus « labore et diligentia ex multis bibliothecis conquisita ea et collecta fuisse asserit. » At varios ejusdem B. Petri tractatus mss. jam ante excerpserat ex bibliothecis Casinensi, Capranica, tum canonicorum ecclesiae S. Petri, atque alterius cenobii Italiae, Aloysius Lipomanus episcopus primo Veronensis, dein Bergomensis, ac curarat typis Romanis an. 1560 vulgari, quarta parte tomi octavi Vitarum sanctorum priscorum Patrum. Margarinus item Bignæus varias ejusdem B. Petri epistolas adjunxit in auctiore editione Bibliothecæ veterum Patrum. Cardinalis Baronius ad an. 1047, num. 15, ait, « singulis ferme annis dicenda esse, » quomodo « B. Petrus multiplici nomine illis temporibus perditissimis Ecclesiae catholicae profuerit, cum ad ecclesiastica negotia subeunda vocatus sæpe ex eremo fuit, » ac passim ejus ep. aliaque opuscula, e codicibus mss. profert. At Cajetanus omnia ejusdem opera undequaque collecta in tres tomos distinxit, quorum primus continet epistolarum libros octo, secundus varios sermones, et sanctorum historias, tertius denique illustrata de variis argumentis opuscula sexaginta. Quæ omnia dein novo studio, ac labore recognita, auctaque in Gallis prodierunt.

10. Præposita his operibus est Vita B. Petri Damiani ex duobus codicibus mss. Ravennate, et Faventino edita, ac in tertia Surii editione recusa: quam et nos hic damus in capita more nostro distinctam, et notis et ad marginem, rerumque gestarum breviariis illustratam. Auctorem opinamur S. Joannem Laudensem, dein priorem ejusdem eremi, ac postea episcopum Eugubinum, ut supra diximus. Ipse nomen suum prodit in Vitæ inscriptione, ac mox in prologo ait, se « tanto Patri, licet in extremis pene temporibus, individuum comitem inhæsisse. » Ipse enim S. Joannes, ut in ejus Vita legitur, « fama tanti viri comperta, » quando hic « cum licentia Domini papæ cardinalatus gloriam deseruit, et in eremo Fontis Avellanæ se reclusit, exemplo ejus animatus, confugit ad ipsum. » Qui in ipsius S. Petri Vita postquam c. 8 ejus ad eremum narravit reditum, mox num. 42, quæ agit ab eo viderat refert: « Vidi nempe, inquit, et dein, hoc quidem ipse præsens agnovi, » Demum individuus ad mortem usque permansit comes, cum ille, num. 49, « exitus suorum appropinquare cognoscens, extemplo nobis, inquit, lectulo circumstantibus, matutinale officium peragere jussit, » et num. 21, « postquam, ait, illius sepulturam Faventiae celebrassemus, indeque re-

deuntes apud monasterium Aceretæ prima mansione hospitaremur; ibidem non solum istud, sed et alia quædam, quæ miraculo huic subdere curabimus, nos addiscere contigit, referentibus eadem quibusdam ejusdem monasterii fratribus, nec non et prædictæ eremi, qui tunc illo convenerant. » Ex adjunctis miraculis aliquod *sibi relatum* n. 24 asserit *a fratre, dum cum eodem a silva rediisset*. Aliud num. 27 et 28 narrat, prout is, cui illud beneficium collatum erat, factus monachus, « totum nobis, inquit, ut digessimus, ex ordine enarravit. » Ita n. 42 dicturus sum, quod majoribus meis condiscipulis referentibus audiui. At « quæ conversionem ejus præcesserunt, » ait n. 2, se « relatu cujusdam ipsius propinqui, viri gravis, et honesti, audivisse: » at « partem ex quodam condiscipulorum meorum, inquit, qui ejus contubernio ante me familiaribus inhæsere, partem eorum, quæ relaturus sum, me ex ipsius Petri ore suscepisse memini. » Et num. 18: « Sæpe, inquit, nobis referre solebat. » Alia etiam ex ejusdem B. Petri opusculis excerpserat; ita n. 10: « Et quidem ipsemet tam hoc, inquit, quam aliud, quod de ejus abiectione recenter nati superius retuli, suis opusculis exarando inseruit. » Quæ c. 7. de Ecclesia Mediolanensi reconciliata narrantur, « in libro cui vocabulum, *Actus Mediolani*, luculenter exprimi, » ait quæ eidem passim verbis servatis descripsit. Eodem modo, quæ de *institutione Fontis Avellani* n. 16, traduntur, licet coram auctor, et conspexerit, et observavit, tamen ex opuse. xiv et xv desumpta sunt.

11. Ughellus tom. I. Italiae sacrae in episcopis Eugubinis, S. Joannem Laudensem cognomento *Grammaticum* appellat, ob styli scilicet elegantiam, et gravitatem, quæ fere supra ævi illius consuetudinem est in hac Vita expressa. Hic ergo diligens veritatis cultor, florenti calamo res a B. Petro gestas, mox ab obitu ejus descriptas, dicavit *Liprando priori* ejus successori: qui *Ariprandus* forsitan aliis est, cui B. Petrus inscripsit opusculum xlv et xlvi, quod ultimum ita exorditur: « Exigis, dilectissime fli, ut tibi aliquid scribam, et, qui me dictante frequenter aliis scriptitas, ut tibi quoque aliquid scribatur, imploras; » eique, ep. 19; ægritudinum suarum seriem exponit. Quæ sub finem de apparitione B. Petri anno 1080 facta habentur, ab alio quopiam videntur postea adjuncta, ut ibidem observamus, et appendicem inscribimus.

12. Alii sæc. decimo sexto ejusdem B. Petri Acta suo stylo exornarunt a Cajetano cum editione Romana epistolarum simul excusi, sed postea in editione Lugdunensi, omissi quod ejusdem Damiani res gestas, quas ejus discipulus Joannes, eademque prorsus serie narrent. Horum primus est Joannes Antonius Flaminius Forocorneliensis, quem inter, et Leandrum Albertum ord. Prædic. summa extitit animorum conjunctio, et mutua studiorum communicatio. Illi Leander an. 1516 inscripsit *Vitas generalium ord. Præd.* a B. Jordano successore S. Dominici usque ad Thomam Cajetanum, quæ Vitæ

exstant I. I Virorum illustrium ordinis Prædicato-
rum. Flaminius etiam varias Vitas Patrum ord. Præ-
dicatorum a Leandro editas conscripsit, ut S. Alberti
Magni, Vincentii Valentini, Jacobi Veneti, Mauricii
Pannonii, Venturini Bergamensis, et Jacobi Ale-
manni; quam tamen ex Italico Latine expressit. Eo-
dem modoscripsisse se Vitas quatuor sanctissimorum
patronorum urbis Faventinæ, in prologo Vitæ B.
Petri Damiani his verbis testatur: « Magna soleo
voluptate affici, viri Faventini, quoties repeto, quam
grata, et quam jucunda vobis obtingat opera, quam
in describendis *Vitis Sanctorum*, qui a vobis religio-
sissime coluntur, præstare cœpi, tanta quidem animi
alacritate, quanta non facile præstari a quoquam
vestri amantissimo queat. Hoc autem animadverti
in descripta nuper a me B. Terentii confessoris, qui B
mibi primus oblatus est, ac B. Sabini episcopi, et
martyris vita. Quare cum a vobis duorum, qui adhuc
restabant, sanctorum similem a me operam exspe-
ctari audirem, putavi me debere eodem studio ex-
pectationi vestræ, ac desiderio respondere. Igitur
B. Petri Damiani, et S. Æmiliani, quod episcopale
fastigium cum sanctitate illustres fecit, duobus,
quos dixi, prioribus adjeci, ut spectatum jam, ni
fallor, amorem erga nos meum, et voluntatem vobis
per omnia (quæ a me præstari possint) gratificandi,
manifestioribus quotidie indiciis experiamini. » Hæc
Flaminius. Coluntur memorati alii cum B. Petro
urbis Faventinæ protectores, *Terentius* 30 Julii, *Sa-
binus*, sive *Savinus*, 7 Dec., *Æmilianus* 6 Novemb.,
ad cujus ms. Vitam auctor dicitur *Joannes Antonius* C
Flaminius Faventinæ Ecclesiæ presbyter, quem
Leander Albertus *virum litteratum* appellat. Vitam
B. Petri ita concludit: « Demum in sepulcro mar-
moreo locarunt corpus, ubi usque in hodiernum
diem multis prodigiis sanctum antistitem suum Deus
illustrem, ac venerabilem populo facit. Cujus spectata
magnis documentis mira sanctitate atque facundia,
quantum sidus in Ecclesia Dei exstiterit, qui ea, quæ
de illo compendiose descripsimus, quique luculentos,
ac saluberrimos illius sermones legerint, testari, ni
fallor, abunde poterunt. Beatus autem Petrus circa
annum Christi millesimum et octogesimum diem
suum obiit, magnus Faventinæ urbis protector, et
custos. » Hæc ibi. De anno obitus B. Petri infra
agemus.

15. Apud Cajetanum alia extat « B. Petri Damiani
Vita, ex Augustino Fortunio monacho Congrega-
tionis Camaldulensis libro quinto Historiarum Ca-
maldulensium, et partis posterioris a capite 6 usque
ad 14. » Priorem partem libris tribus edidit auctor
sub nomine Augustini Florentini anno 1575, magno
duci Etruriæ dicatam. Sub calcem hujus Vitæ relata
apparitione B. Petri, quam in Appendicem rejeci-
mus, hæc adduntur: « Beatus vero Petrus exinde
(id est ab anno 1080) ab omni Ecclesia pro sancto
habitus, et inter cœlicolas receptus est. » Alia
ejusdem B. Petri Vita ex Hieronymi Rubei hist. Ra-
venate collecta est a Jacobo Mosandro, editaque

A tomo VII de Vitis sanctorum in Supplemento ad Su-
rium, et apud Lipeloum recusa. Cajetanus ex eodem
Rubeo eandem Vitam, sed alio ordine dispositam,
cum præcedentibus auctoribus vulgavit. Quæ cum
omnia aut ex vita priore a Joanne descripta sint,
aut ex aliis antiquis auctoribus, de quibus in-
fra agemus, excerpta exstantque sæpius typis im-
pressa, hic omittimus, rejectis nonnullis in notas,
et sequentes §§. Eandem Vitam Italice lib. de San-
ctis ac Beatis Camaldulensibus edidit Silvanus Raz-
zius abbas Camaldulensis: quam potissimum præ-
fatur se ex Rubeo transtulisse.

14. Beatum Petrum Damianum die anniversa-
ria cathedræ S. Petri apostoli spiritum Domino
reddidisse, tradunt Joannes in Vita n. 49, et alii
eum secuti. Ob hanc tamen Cathedræ solemnitatem
Faventini venerationem B. Petri in diem proximum
25 Febr. rejiciunt, quo die Ferrarius in Catalogo
generali ista habet: « Faventiæ in Æmilia S. Petri
Damiani episcopi Ostiensis, ejus urbis protectoris. »
Longiori encomio eundem celebrat in Catalogo SS.
Italiae, ac *sancti* titulo etiam ornât, licet *nondum in
sanctorum numerum relatum esse* fateatur. Cum Fer-
rario *sanctum* appellat Jacobillus de Sanctis, ac
Beatis Umbræ ad 25 Febr. ad quem diem et ipse
aliquam Vitam ejus habet, et coli apud Faventinos
asserit, atque *antiquas lectiones mss. Ecclesiæ Faven-
tinæ*, quæ ex Vita ejus tum recitari solebant, allêgat.
Cum ipsis Faventinis et nos Acta ejusdem 25 Febr.
Jamus; quo die ejus obitum referunt Calvisius ad
annum 1072, et Schmidius in Diario historico: quod
tamen apud Baronium, cujus testimonio nituntur,
non legerant. At 22 Febr. quo die mortuum esse
diximus, inscribere eundem Balinghemius noster
Kal. Mariano, Ghinius Natal. sanct. canonicorum,
Wion, Dorganus, Menardus, Bucelinus, Martyrolo-
giis Benedictinis, ac Surius, Haræus, alique ejus
Vitam dedere.

§ III.

B. Petri animus reverens erga S. Benedictum, hujus
regulam, et ordinem. Alius ab eo Petrus de Hone-
stis. Cognomen Damiani.

15. Cæterum Benedictini jure optimo assumunt
etiam cultum, ac venerationem B. Petri Damiani,
utpote qui sanctissimum patriarcham Benedictum
solemni cultu prosecutus est, in ejusque die natali
hæc de causa strictum Quadragesimæ jejunium posse
aliquantulum relaxari præscripsit opusc. xiv de or-
dine et regula eremi Fontis Avellani. « In duabus,
inquit, Quadragesimis, quæ vel Natalem Domini,
vel sanctum Pascha præcedunt, consuetudo tenuit,
ut neque monachis, neque laicis, vini, vel etiam
piscis perceptio concedatur. Pulmentum quoque in
eisdem Quadragesimis nunquam sit præter unum,
nisi his quatuor festivitibus, scilicet B. Andreae,
et S. Benedicti, et in Dominica Palmarum, et Cœna
Domini, quibus nimirum sacratissimis diebus pisces
et vinum cum gratiarum actione percipiuntur. »
Imo « nonnullos » ait « duplex illud quadragesimale
spatium absque diebus Dominicis totum jejunando.

peragere solere, exceptis tribus solemnitatibus, sancti videlicet Andreae, et S. Benedicti, et Annuntiationis Dominicæ. » Est eremus illa dicata S. Andreae, unde et monasterium S. Andreae de Avellana dici legitur apud Augustinum Florentinum, eitatum a Wione lib. II Ligni vitæ cap. 9. At S. Benedictum in congregatione eremi Fontis Avellani patronum coluerunt, non ut cœnobitæ, verum ut anachoretæ sive eremitæ, quorum vitam perfectiorem, quam cœnobitarum, esse docet pluribus B. Petrus Damianus, I. VI, ep. 12, ex ipsis S. Benedicti verbis. « Hæc itaque, inquit, nostra non sunt, sed ejusdem Patris nostri verba: Secundum, inquit, genus est anachoretarum, id est, eremitarum: horum qui non conversionis fervore novitio, sed monasterii probatione didicerunt contra diabolum, multorum solatio jam docti, pugnare: et bene instructi fraternam ex acie ad singularem pugnam eremi, securi jam sine consolatione alterius, sola manu, vel brachio contra vitia carnis, vel cogitationum, Deo auxiliante, sufficiunt pugnare. » Hæc ex cap. 1 Regulæ S. Benedicti B. Petrus, cujus et ista sunt in eadem epistola: « Hoc præterea novimus, quia B. Benedictus eremi cultor existit, et hoc certe nos optavit esse, quod fuit, sed... dispensative constituit prius monasterialis vitæ planitiem, ut illic disciplinæ flagellis attriti, et exercitiis probati, jam facilius eremi conscendamus ad arcem. Hoc itaque Benedictus, quod et beatus fecerat Paulus. Agamus [*ἄγασ*] siquidem erat Apostolus, homines tamen ad conjugium provocabat. Unusquisque, inquiens, uxorem accipiat, et unaqueque virum suum habeat... (I Cor. VII, 2). Paulo post tamen dicit: Volo omnes homines esse sicut meipsum (Ibid., 7). Aliud vero volebat Apostolus, et aliud præcipiebat. Volebat nos, sicut ipse erat, cœlibes esse, propter excellens videlicet vernantis pudicitiae meritum, sed volebat inire conjugium, quia fragilitatis nostræ periculum timebat... Ita B. Benedictus, quanquam propensius velit nos esse, quod erat, hoc est eremi sectatores; tolerabilius tamen ducit nos infirmos ac debiles in monasterii portu vel ignobiliter vivere, quam in tempestuosa naufragi mundi voragine deperire. » Ac tandem ita concludit: « Ut ergo Fratres ad eremum de monasteriali vita conscendant, et nos hortari, et nos debemus cum charitate suscipere, ut non velut hostes a beato viro schismatica, quod absit, aversione discedere, sed ut revera discipuli videamur et illi invicem unanimiter consentire. »

16. Haetenus in illa sua ep. B. Petrus, qui præter consueta monasteriorum S. Benedicti exercitia, tradit opusc. XIV in sua eremo Fontis Avellani, alia quamplurima, et longe excellentiora observari. Ita « De psalmodia, inquit, consuetudo est, ut cum duo fratres simul commorantur in cella, duo persolvant in die psalteria, unum pro vivis, alterum pro mortuis... Qui autem solus moratur, psalterium quidem vivorum totum per singulos dies adimpleat; defunctorum sive medium, sive totum, juxta quod virum

A possibilitas administrat. Horarum autem psalmodia canonica omnino, sicut fit in monasterio, ita hic per ordinem nihilominus adimpletur. » Ac paulo inferius: « Regulare est, inquit, monasteriis, ut hi, qui in via diriguntur, foris non comedant, si eo die sperant reverti: cui videlicet observantiæ illud etiam apud nos additur, ut sive ipso, sive alio die fuerit quis egressus, jejunos semper ad eremum revertatur. » Quin etiam B. Petrus, ut in Vita legitur num. 45, « hanc » Eremi suæ « normam observationis in nonnullis monasteriis, pia devotione amplectentibus, excitando instituit, et insigne Casini montis cœnobium inter regularia mandata statuit » nonnulla « conscribenda. » Quæ præclare confirmat Leo Marsicanus, et ipse episcopus Ostiensis lib. III Chronici Casinensis, cap. 21, his verbis: « Porro dominus Petrus Damianus ad monasterium veniens, cum verbo pariter et exemplo ad Dei servitium quoscunque posset, ferventer accenderet; tandem permissione abbatis Desiderii ab omni congregatione obtinuit voluntaria oblatione in remissionem peccatorum omnium, ut sexta feria per totum annum pane, et aqua contenti, disciplinam singuli facta confessione perciperent, insuper et triduanum jejunium in capite Quadragesimæ per an. singulos agerent. » Fuit Desiderius abbas S. R. E. cardinalis, ac dein pontifex Romanus Victor III appellatus, quem sæpius invisit B. Petrus, et plures epist. opusculaque eidem scripsit. Ejus apud Casinenses successori Oderisio dicavit Leo Chronicon Casinense.

C 17. Florebat eo tempore præ cæteris in Gallia cœnobiis Cluniacense sec. decimo exstructum, uti diximus, 13 Janu. ad Vitam B. Bernonis primi Abbatis, cui successerunt Odo, Aymardus, Majolus, Odilo, Hugo, viri sanctitate illustres. De accessu B. Petri Damiani ad monasterium Cluniacense in tractatu miraculorum S. Hugonis ab auctore cœtaneo scripto, ista in Bibliotheca Cluniacensi, col. 460, narrantur: « Tempore quodam necesse fuit sancto viro pro tuendis filiis ad Ecclesiam matrem recurrere, et Romanæ sedis patrocinium advocare. Quapropter urbis illius refugium petens, magno labore et difficultate a latere avulsum dominum Petrum, Hostiensem videlicet episcopum, cognomento Damianum, obtinuit, ut sibi daretur pro magno Petro præliaturus, et adversarios prostraturus mirabili sua prudentia atque facundia. Erat namque vir ille abstinentiæ singularis usu, et ferreorum vinculorum nexu undique sic attritus, ut vix posset inveniri modus, quo ejus corporis imbecillitas foveretur, ad equitandi onus grave utcunque tolerandum. Et quia levi plerumque scandalo offendi poterat, necesse habebat sæpe aliqua satisfactione placari. Ad quam rem venerabilis Hugo ita se inclinabat, ut ejus animum reformaret ad tranquillitatem, ac si alter Martinus esset, qui nihil putaret indignum, quod humilitas agendum suaderet. Cum ergo venisset Cluniacum, alter ille Gregorius per eloquentiæ ubertatem, non tamen per apostolicæ vitæ æqualitatem, vidis-

setque humanitatem et disciplinam, virgamque et baculum contulisset, cœpit hærere, ac stupere, qualiter sancti esse, aut sanctos institutores habere possent, qui tantis abundarent bonis: et rursus quomodo non sancti esse possent, aut perire, qui tam devote sustinerent tam grave pondus laboris, et custodiam monasticæ disciplinæ. Aliquando sane iudicabat ciborum copiam, aliquando mirabatur hanc jejulantibus deesse gratiam, quam illos habere videbat. Verumtamen si fieri posset, sicut ipse dicebat, ut utraque virtus obedientiæ et abstinentiæ sociaretur in eis, tum profecto apostolicæ nihil defuturum perfectioni.

18. « Qua de re conveniens dominum Abbatem obsecrabat, ut a sagimine duabus saltem feriis se suspenderent, qui in cæteris tam perfecti essent, ut anachoretis nihil deberent. Cui venerandus Hugo, discreptionis custos egregius. Si, inquit, Pater charissime, vultis nobis augere coronam mercedis per additamentum jejunii, tentate prius nobiscum pondus laboris, vel per octo dierum spatium, et deinceps æstimabitis, quid adjiciendum censere debeatis. Nam quandiu non gustaveritis pulmentum, nescire poteritis, quod exigit condimentum salis, et si non adhibueritis saltem minimum digitum vestrum, nequaquam iudicare de onere fraterno diserte, ac digne valebitis. Quibus ille auditis, sentiens fascis hujusmodi gravitatem suis viribus importabilem, cessavit a petitione ingravandi ponderis, et semetipsum cœpit repercutere, unde alios ferire voluit, quia sagittam ad eos sine suo vulnere nequivit dirigere: intelligens magnum esse pensum illud, ac debere sufficere, quod apprehendere ipse non posset, qui in tanto videbatur stare virtutum culmine. Eruditus itaque præsul multo eruditior rediit quam venit, magnumque thesaurum fugiendæ inanis gloriæ, et capessendæ veræ humilitatis secum reportavit. » Hæc ex Historia miraculorum S. Hugonis abbatis Cluniacensis, quo petente Vitam S. Odilonis a se conscriptam esse testatur B. Petrus, ita illam exorsus: « Hugo Cluniacensis monasterii rector, et spiritalis militiæ dux, ac præcipuus informator, hoc mihi laboris injunxit, ut Vitam B. Odilonis, decessoris videlicet sui, proprio stylo succincte perstringerem, et ex his quæ in anterioribus paginis latius reperiebantur esse diffusa, utiliora quæque, magisque necessaria, brevi compendio deslorarem. »

19. Hæc de S. Benedicto, ejusque regula, et ordine paucis fuere attingenda, quod nonnulli B. Petrum ab eremo Fontis Avellani transtulerint ad Portuenses cœnobitas diœcesis Ravennatis, et ab instituto anachoretico S. Benedicti ad regulam Clericorum, sive canonicorum regularium: quibus etiam constitutiones, et recte vivendi decreta præscripsisse volunt, et regulam *Damianam* perperam appellant. De hac Portuensium Canonicorum Congregatione legendus Gabriel Pennottus par. II Historiæ ord. clericorum canonicorum c. 47, ubi, n. 2, varios hujus erroris assertores enumerat, quorum sententiam secutus

Ciaconius in Gestis summorum pontificum et S. R. E. cardinalium, in Stephano X res gestas B. Petri Damiani, et alterius Petri de Honestis confundit, ab Ugello in secunda editione emendatus, sublati etiam insignibus domus de Honestis, in quibus ruber leo stans, et erectus in area alba, pineam nucem auream anterioribus pedibus quasi manibus sustinet. Arnoldus Wion, quasi omnium sententias conciliaturus lib. II, cap. 9, ita exorditur: « Sanctus Petrus de Honestis, cognomento Damianus et Peccator, nobilis Ravennas, monachus monasterii S. Andreae eremi de Avellana, ordinis S. Benedicti congregationis Columbæ, » etc. Verum alius est Petrus Damianus, de quo agimus, alius Petrus de Honestis, uterque Ravennam patriam habuit, uterque Peccatoris nomen assumpsit: sed ille se *Petrum peccatorem monachum*, iste *Petrum peccatorem clericum* subscribere epistolis solebat. Uterque prior fuit, ille monachorum eremi Fontis Avellani in diœcesi Eugubina, iste clericorum seu canonicorum regularium, in ecclesia Portuensi B. Mariæ in agro Ravennate, quibus et constitutiones præscripsit, a *Pascale II pontifice*, 10 Kal. Janu., indictione x., an. 1116, approbatas. Mortuus denique est Petrus de Honestis in suo Portuensi cœnobio an. 1119, id est post obitum B. Petri Damiani annis quadraginta septem. Epitaphium Petri de Honestis, ejusque ad Paschalem papam epistolam, ac hujus responsum, et monasteria varia huic congregationi Portuensi adjuncta recenset ante memoratus Pennottus, qui Petrum de Honestis etiam Beatum appellat, mortuumque ait 4 Kal. Julii: at 4 Kal. Aprilis excudit Ughellus, quod suo tempore examinabitur.

20. Unde B. Petro cognomen *Damiani* accesserit, variant auctores. Ciaconius, Bellarminus, cum aliis nonnullis *Damiani filium* appellant. Fortunius alique a nomine fratris Damiani, cujus opera studiis liberalibus imbutus est, illud sibi vocabulum assumpsisse malunt, et forsitan hac de causa Petrus Damianus, nisi passim aberrant codices quam exactissime excusi, appellatur a Leone Marsicano et auctore antiquo miraculorum S. Hugonis supra relatis: in Vita Stephani X papæ in epistolis Alexandri II pontificis; secuti dein Helinandus, Antonius, Lipomanus, Bergomensis, Ricordatus, Roléwinchus, anonymus Benedictinus congregationis S. Justinæ et anonymus Fontis Avellani in testimoniis a Cajetano ante opera B. Petri excusis.

§ IV.

Acta priora B. Petri Damiani, item apud pontifices Gregorium VI, Clementem II, Leonem IX, Victorem II, Stephanum IX, Nicolaum II; episcopatus ejus Ostiensis, dignitas cardinalitia. Schisma Benedicti antipapæ ejus opera sublata.

21. « Petrum Damianum existisse doctorem eximium, ac reip. Christianæ et apostolicæ Sedis nobilem partem, » testatus est Paulus V, in memorato Brevi ad Constantinum Cajetanum. Natus is est Ravennæ, forsitan circa an. Christi nongentesimum octo-

gesimum octavum infra relato ejus obitu patebit. At primis adolescentiæ annis porcos pascere debuit, etiam *grandiusculus* factus: litteris postea imbutus, et studiis liberalibus, dein scientia excellens, alios erudivisse traditur num. 7. Eremiticam tandem vitam capessens, apud Fontem Avellanum monasticis indutus est vestibus. Cumque «lectioni sacræ sedula meditatione vacaret, tanta divinarum Scripturarum scientia claruisse» dicitur num. 17, «quanta sæcularium ante non claruerat.» Docuit ibidem fratres suæ eremi, dein monachos Pomposianos, a S. Guidone abbate evocatus. Mortuus hic abbas est an. 1046, sed annos eum octo supra quadraginta cœnobio Pomposiano præfuisse tradit Rubeus l. 5 Historiæ Ravennatis. Biennio apud Pomposianos qua docendo, qua concionando exacto, ad eremum Fontis Avellani reversus est: atque aliqua illic quiete fructus ad celebre S. Vincentii monasterium ablegatus est. In hoc cœnobio B. Petrum Damianum scripsisse vitam S. Romualdi circ. an. tertium decimum, postquam hic excesserat e vivis, asserit idem Rubeus. Vitam S. Romualdi edidimus 7 febr., et hunc anno 1027, mortuum esse diximus. Hinc decimus tertius ab obitu illius annus convenit in anno Christi 1040, et rerum a B. Petro gestarum epocham chronologicam firmat, ab Augustino Fortunio, etiam ex Chronicis quibusdam majoribus observatam.

22. Creatus dein eremi Fontis Avellani prior est, cum aliquandiu rebus temporalibus procurandis fuisset præfectus. Ut Ravennam veniret, invitatus ab archiepiscopo Ravennate Gebhardo (est hic 16). Februarii anno 1044, mortuus, et in monasterio Pomposiano sepultus) rescripsit epistolam supra a nobis indicatam, qua excusat, cum jam prior alios regere, eorumque necessitati consulere cogatur, se ad eum facile venire non posse. Quæ ante dictum annum 1044 contigerunt. Hoc autem anno postquam tres simul pseudopontifices Ecclesiam Romanam invasissent, sublato schismate, legitimus pontifex creatus est Gregorius VI, ad quem exstant initio libri binæ B. Petri epistolæ, in priore se audita ejus electione exhilaratum ostendit, et sperare Ecclesiam Dei per eum, sordibus expurgatis, pristinum consecuturam decorem. Baronius relata ea epist. ad an. 1044, num. 8, de B. Petro addit: «Tanta ista non nisi legitime electo papa digna esse, ut plane, si desint alia, ista sufficiant ad demonstrandam ejusdem canonicam electionem omni ex parte purissimam. Non enim ejusmodi fuit Petrus Damiani, qui vellet hæc scribens turpiter adulari pontifici: nam exæstuans zelo ecclesiasticæ disciplinæ, nemini parcere novit, quin acerbissime arguerit, quemcunque sciret eidem adversantem.» Hæc Baronius, qui ad an. 1046, num. 3, ait, eundem «Gregorium VI, exemplo S. Gregorii Nazianzeni, qui ob pacem conciliandam Ecclesiæ sponte se abdicavit, eodem ipsum animo, eademque virtute pontificia sede sponte cessisse.»

25. Huic successit Svidgerus Bambergensis epi-

scopus, ac Clemens II, dictus in ipsa Natalis Domini die 25 Decembris consecratus: qui mox Henricum imperatorem filium Conradi Salici, ejusque conjugem Agnetem inter missarum solemnias coronavit. Baronius anno 1047, num. 13. «Ad ipsum Clementem, inquit, Petrus Damiani, eremi incola celebris nominis tum sanctitate, tum etiam doctrina, scripsisse reperitur epistolam, cujus hoc est exordium: «Noverit Beatitudo vestra, excellentissime domine, quia dominus invictissimus imperator non semel, sed sæpe, mihi præcepit, et si dicere audeo, rogare dignatus est, ut ad vos venirem, et quæ in Ecclesiis nostrarum partium agerentur, quæque mihi necessario a vobis fieri viderentur, vestris auribus intimarem,» quod illa epistola diligenter præstat, mittitque una litteras imperatoris in itinere acceptas, et rogat, ut ad se scribat utrum iter susceptum sibi prosequendum censeat.

24. Clemens II, eodem anno, 7 Idus Oct. extincto, postquam Ecclesia a Benedicto, tertio sedem Romanam invadente, fuisset aliquandiu afflicta, creatus est Damasus II, anno 1048, cui intra primum sedis mensem vita functo, tandem ubi quinque menses sedes vacasset, successit S. Leo papa IX, ante Bruno dictus, episcopus Tullensis in Belgica prima. Huic scripsit B. Petrus contra malevolos obtrectatores. At Leo remisit præclaram epistolam, in qua viri sancti zelum laudat, atque incontinentiam clericorum detestatur, et puniendam rescribit, ac verbis istis concludit: «Fili charissime, inenarrabiliter gaudeo, quia exemplo conversationis instruis, quidquid oratoria facultate docuisti. Plus est enim opere docere quam voce. Quapropter, auctore Deo, palmam obtinebis victoriæ, et cum Dei, et Virginis filio lætaberis in cœlesti mansionem, et tot mercedibus eris cumulatus, quot ereptis per te a diaboli laqueis fueris constipatus, et quodammodo coronatus.» Hæc S. Leo qui contra Simoniacos concilium Romanum an. 1049 celebravit, cujus decretum laudat. B. Petrus Damianus opusc. vi, cap. 35. Quæ autem ejusdem Leonis exstat epistola 10 ad Auximanos, qua post obitum episcopi expilatores domorum episcopalium redarguit, recensetur inter epistolas B. Petri Damiani lib. v num. 6, et sub nomine pontificis ab eo scripta asseritur. Mortuus est S. Leo papa anno 1054 die 19 Aprilis, virtutum et miraculorum laude insignis, uti eum tabulæ Martyrologii Romani de prædicant. Successit Gebhardus Aistetensis in Germania episcopus, dein Victor II dictus, anno sequente 1055. Idibus Aprilis in Coena Domini consecratus: in cujus manibus Henricus imperator anno sequente 1056, 3. Nonas Octob. tradidit Deo spiritum. Est et ipse Victor papa proximo an. 1057 Florentiæ defunctus 28 Julii. Reperiuntur unæ B. Petri litteræ ad Victorem amariore animo, sed zelo læsæ justitiæ exæstuante, scriptæ pro quodam illustri viro spoliato et injuste vexato.

25. Eodem anno 1057, Fridericus ex abbate Casinensi et cardinale presbytero invitatus creatus est

pontifex 2 Augusti, ac Stephanus appellatur, nonus vulgo dicitur, qui revera decimus censendus, cum Stephanus Zachariæ successor anno 752 constitutus, licet pauculos solum dies in ea dignitate vixerit, pontifex legitimus fuerit, ob successorem itidem Stephanum perperam omissus. Sub hoc pontifice B. Petrus, *obediendiæ præcepto* coactus, ut infra Acta habent, Ostiensis Ecclesiæ ordinatus est episcopus : cujus episcopatus quia cardinalium decano, a quo summus pontifex consecratur tribui solet, inter S. R. E. cardinales B. Petrus etiam merito numeratur, licet hujus dignitatis mentio non fiat in ejus Vita, aut tum viventium pontificum epistolis; neque semet ipse B. Petrus cardinalem in suis lucubrationibus appellet. Exstat ejus epist. 1 lib. II ad *Venerabiles episcopos Lateranensis Ecclesiæ cardinales* : ad quam annotat Cajetanus, colligi eum fuisse episcopum cardinalem ob hæc verba inserta : « Nos itaque, fratres mei, ut et me vobis audenter interseram, nos, inquam, qui tanquam septem sumus oculi super lapidem unum, qui stellarum portamus imaginem, qui angelorum tenemus per annuntiationis officium dignitatem, videamus, splendeamus, et verba vitæ populis, non solum vocibus, sed et moribus nuntiemus. » Hæc ibi. Clariora indicia ex ejus operibus mox dabimus. Bertholdus Constantiensis, ab Ottone episcopo Ostiensi, dein Urbano II papa, anno 1084, consecratus presbyter, appellat *Petrum Damiani piæ memoriæ cardinalem episcopum* in Appendice Chronici Hermannii Contracti, ad an. 1100, deducta. Secuti auctor Vitæ S. Joannis Laudensis ejus discipuli, Franciscus Petrarcha, Joannes Trithemius, Aloysius Lipomanus, alique. At cardinalis Baronius ad annos 1057 anno 19, pluribus exponit Ecclesiæ Romanæ formam illius temporis, secundum quam primum cardinalium episcoporum statuit Ostiensem : et Augustinus Fortunius in Vita a Cajetano edita ait : « Stephanum pont. max. Ostiensem illi copulavisse Ecclesiam, sacrique collegii decanum fecisse anno 1058 initio Quadragesimæ, mense Martio, Sabbato quatuor temporum. » Giaconius eo die asserit primam cardinalium creationem contigisse sub Stephano, et cum B. Petro Damiano sex alios factos cardinales. In supra memorato Brevi Pauli V ad Cajetanum *S. R. E. cardinalis episcopus Ostiensis* appellatur. « Stephanus » ergo « Papa, » ut in ejus Vita cum Conciliis edita legitur, « habitis in urbe plurimis conciliis contra concubinatum, aliaque plurima vitia cleri, mores Ecclesiæ reformavit. Petrum Damiani ab eremo abstractum creavit episcopum cardinalem Ostiensem Ad invisendum S. Joannem Gualbertum fama sanctitatis celeberrimum Florentiam profectus, incidit in morbum, et paucis diebus postquam ægrotasset, obiit 4 Kalendas Aprilis anno 1058. »

26. Quod mox abortum est schisma, ita Leo Ostiensis l. II, cap. 102, describit : « Interea Gregorius Lateranensis et Tusculanensis comes, comperto Romani pontificis obitu, sociato sibi Girardo Galerense

et Romanis potentibus aliquot, noctu cum armatarum turbis ecclesiam una pervadunt, et Joannem Veliterrensem episcopum, Mincium postea cognominatum, papam constituunt, Benedicti illi imposito nomine. Quod cum Petrus Damianus, vir valde religiosus, (quem eo tempore Stephanus papa ab eremo extractum, in Ostiensi Ecclesia episcopum fecerat) comperisset, una cum cardinalibus resistere ac reclamare cœpit, atque anathematizare. Sed hi tamen omnes terrore compulsi, per varia loca fugere. » Scripsit B. Petrus epist. 4, lib. V. De dicti Benedicti schismate, sub hac inscriptione : *Domno H. reverendissimo archiepiscopo Petrus peccator monachus, debite subjectionis obsequium.* Cajetanus missam opinatur *Henrico archiepiscopo Ravennati*, et agi de *schismate Cadaloi antipapæ.* Inscriptis Henrico opuse. VI contra Simoniacos, cum *noviter sacerdotium suscepisset* anno 1051. Sed in Appendice, seu cap. 39, dolet id a se factum, cum « ne tenuem quidem scintillam solutionis exculpere potuit. » Unde non videtur ei postmodum favisse, aut amicitiam conservasse. At de schismate Benedicti, non Cadaloi, agi clare indicat his verbis : « Huc accedit, ut quia piæ memoriæ Stephanus papa, congregatis intra Ecclesiam episcopis, civibusque Romanis, clero, et populo, hoc sub districti anathematis excommunicatione statuerat, ut, si eum de hoc mundo migrare contingeret, antequam Hildebrandus Ecclesiæ Romanæ subdiaconus, qui cum communi omnium consilio mittebatur, ab imperatrice rediret, papam nullus eligeret, sedes apostolica usque ad illius reditum intacta vacaret. » Cum ergo Hildebrandus, qui postea fuit papa Gregorius VII, ex Germania se retulisset, Senas ad se cardinales, et nobiles Romanos convocavit, quorum suffragiis Gerardus episcopus Florentinus renuntiatus est pontifex Romanus, ac Nicolaus II appellatus. Cum interim Benedictus occupatam sedem Romanam adhuc vi detineret, dictam epistolam scripsit Petrus, in qua cardinalitiam suam dignitatem clare indicat : « Illud autem, inquit, quod in calce subjecistis epistolæ, ut vobis scriberem, quid mihi de eo, qui in apostolica sede nunc præsidet, vel eo qui ejusdem sedis electus est, videretur, quanquam per nonnullos Ecclesiæ vestræ filios jam potuissetis audire, quæ sit nostra super duorum hominum diversitate sententia; tamen, quia præcipitis, etiam apicibus annotamus. Ille nimirum absque ulla excusatione Simoniacus est, quia nobis omnibus ejusdem urbis cardinalibus episcopis reclamantibus, obsistentibus, et terribiliter anathematizantibus, nocturno tempore, cum armatarum turbis undique tumultuantibus, et furentibus, inthronizatus est. » Quæ, reliquis omissis, indicant de ante indicato schismate agi.

27. Cum Benedictus pseudopapa et schismaticus in concilio Sutirino condemnatus, omnique sacerdotali officio privatus esset, et Nicolaus a clero, populoque Romano digno honore susceptus, et pontifex solemnī coronatione mense Jan. anni 1059 inaugu-

ratus; mox eodem an. habitum Romæ concilium A centum et tredecim episcoporum, in quo Berengarius hæresim abjuravit, constitutio de electione Romani pontificis edita, et decretum contra Simoniacos factum, cujus meminit B. Petrus opusc. xxx, cap. 1. Qui dein ad Mediolanenses, a Nicolao papa missus, Ecclesiam illam a labe duplici liberavit, quæ in Vita c. 7 referuntur, quorum meminerunt Alexandri II, qui Nicolao successerat, legati in constitutionibus an. 1067 clero populoque Mediolanensi præscriptis, ubi hæc prudenter inserta sunt: « Quia itaque per confratrem nostrum dominum Petrum Ostiensem episcopum, reverendæ sanctitatis virum, quædam sunt olim in hac urbe correctæ, non opus est ea, vel præteritas lites omnibus notas, replicare. » Quæ legitur lib. vii, epist. 9, eam scripsit B. Petrus nomine Nicolai papæ ad Annam Jaroslai Russorum regis filiam, reginam Galliæ atque Henrici primi uxorem, cujus pietatem et in pauperes beneficentiam laudat ac suadet, ut virum suum regem ad rempublicam juste administrandam, Ecclesiam protegendam, aliaque pietatis opera inflammet: filios quoque suos, quibus ipsa imbuta est moribus, instituat. Mortuus est Henricus rex an. 1060, cui Philippus primus adhuc puer successit. Quod olim idem pontifex curarat reædificari juxta Florentiam monasterium S. Felicitatis, munivit privilegio 14 Idus Jan., indictione 15, Florentiæ dato, id est anno 1069, qui tamen Romæ numerabatur ab Annuntiationis festo, et inscribitur in dicto privilegio an. 1059, cui cum aliis quatuor episcopis subscribit *Petrus peccator monachus*, is est, de quo agimus, Damianus.

§ V

Schisma Cadaloi pseudopapæ per B. Petrum restitutum: ejus ad eremum Fontis Avellani reditus. Legatio ad Cluniacenses, archiepiscopos Galliæ, et Henricum regem sub Alexandro II papa.

28. Cum, Nicolao II orbis Christiani habenas moderante, Ecclesia Dei majori tranquillitate et felicitate frui cœpisset, eidem gratulatur B. Petrus epist. 7, lib. 1, atque una pro Anconitanis, qui a catholica communione summoti fuerant, orat, ut infelices homines a mortis æternæ periculo eripiantur. Eidem Nicolao pontifici inscripsit opusculum xvii De celibatu sacerdotum, ipsumque hortatur, ut, postposito omni humano respectu, adversus hujusmodi, apostolico zelo succensus, insurgat, neque potentes, qui Ecclesiam turpitudine coinquant, reverentur. Sed vel potissimum apud hunc pontificem id egit B. Petrus, ut sibi onus episcopale deponere permitteret. Exstat ea de re epist. 8, l. 1, ad eundem Nicolaum papam et Hildebrandum S. R. E. cardinalem. Exstat etiam opusculum xix, eidem pontifici dictum, De abdicatione episcopatus: in cujus prologo inter alias causas hanc allegat: « Cum sub sancto pontificatu vestro jucunda pace universalis Ecclesia potitur, canis meis et grandævæ jamjam senectuti requies non negetur. » Ac tandem magna animi modestia libellum hunc capite 11 ita concludit: « Ho-

rum igitur aliorumque Patrum auctoritate suffultus, episcopatu simul, et monasteriis in sanctis manibus vestris irretractabiliter abrenuntio, omneque jus a me movendæ imposterum quæstionis ac repetitionis abscindo. Et quia pro innumeris peccatis meis non sum dignus in ecclesiastica dignitate persistere, det mihi divina misericordia per sanctas orationes vestras, venerabilis Pater, eo ipso vitæ quod restat, in luctu et pœnitentia permanere... Omnipotens Deus, qui incomprehensibili dispensationis suæ consilio, et me ab ostinendi regiminis ambitione dejecit, et vos ad ecclesiastici culminis summa prævexit, sancto cordi vestro, cujus est inhabitator, inspiret talia mihi per sacras litteras mandata dirigere quæ meis votis meisque valeant desideriis concordare. »

29. Hæc egit B. Petrus pro abdicatione episcopatus, nec tamen voti sui compos factus est, forsitan ob Nicolai pontificis mortem. Obiit is sub finem Julii an. 1061, cui post duos menses interregni successit Anselmus episcopus Lucensis, a cardinalibus circa Kal. Oct. legitime electus, et Alexander II appellatus. Fuerat is comes B. Petri Damiani in celebri ad Mediolanenses legatione, eumque opusc. quod *Actus Mediolani* indigitavit, prudentia ac sanctitate conspicuum fuisse testatur. Contra hunc pontificem, novo schismate conflato, Cadalocus episcopus Parmensis 28 Octob. pseudopapa constitutus est, assumpto Honorii II nomine: quem binis ad eum scriptis litteris B. Petrus monuit, sceleris magnitudine ante oculos proposita, et nisi resipiscat, divinæ ultionis propinquum fulmen minatur. Sunt ex ep. 20 et 21 l. primi. Quoniam vero cognoverat, causam Cadaloi ab asseclis Henrici regis Germaniæ, tum adhuc adolescentis, et necdum in imperatorem assumpti, impie defendi, epist. 3, l. vii, ejus animum quibusdam quasi stimulis impellere conatur ad operam Ecclesiæ ferendam, erga quam eximius ejus zelus ac studium elucet: quod paucis hisce verbis ex epiloquo decerptis ostendo: « O utinam, inquit, ego ante tribunal tuum adjudicer reus perduellionis, dum tu tamen in adversarios apostolicæ sedis vindices arbiter æquitatis! In cervicis meæ jugulum securis vibrata desæviat, tantummodo Romana Ecclesia propriæ dignitatis apicem per te reparata conscendat. Parro si Cadaloum cito, velut alter Constantinus Arium, destruis, et Ecclesiæ, pro qua Christus mortuus est, pacem reformare contendis; faciat te Deus in proximo de regno imperiale fastigium scandere et a cunctis hostibus tuis insignis gloriæ titulos reportare: alioquin si adhuc dissimulas, si mundi periclitantis errorem, cum possis abolere, directas; et reliqua. Cohibeo spiritum et consequentiæ relinquo lectoribus intellectum. »

30. Hæc ad regem B. Petrus, cujus est etiam ep. 6, l. iii, ad S. Annonem archiepiscopum Coloniensem, quem laudat quod Cadaloum persecutus sit, et pro viribus ecclesiastico mucrone jugularit: hortatur ut extremam operi manum imponat; id fu-

turum, si ejus opera generalis Patrum conventus cogatur. Quod et factum est. Nam in Germania Oshoriense concilium traditur auctoritate S. Annonis congregatum, in quo, rege Henrico præsente, recitata est synodalis disceptatio, quam B. Petrus Damianus, tanquam inter advocatum regium et defensorem Romanæ Ecclesiæ habita fuisset, composuerat: ubi omnium consensu conclamata dicitur damnatio pseudopontificis Cadaloi, Alexandri vero electio comprobata. Consule Baronium ad an. 1061, n. 21, ubi 27 Oct. ipsis vigiliis sanctorum apostolorum Simonis et Judæ, hæc peracta scribit. Disceptatio illa synodalis continetur etiam inter opera B. Petri tomo III, opusc. IV, et tom. XXV Conciliorum editionis regiæ a pag. 638. Hortatu item S. Annonis, a proceribus Germaniæ Romam legati, concilium Mantuanum an. 1064 habitum est, cui Alexander papa cum cardinalibus adfuit; eoque petente B. Petrus Damianus et S. Anno archiepiscopus interfuerunt: ubi Cadaloo pseudopapa denuo condemnato, Ecclesiæ et imperii scandalum sublatum est. Multa interim illis annis subiit vitæ discrimina B. Petrus, quæ epist. 5, lib. VI, ad monachos Cluniacenses appellat « conglobatas Cadaloici furoris insidias. » Quod Cadaloum hospitio accepisset Gothifredus dux et comes Tusciæ, ab eodem B. Petro epistola 10, l. VII, monitus est.

51. Alexander II cum, ut supra dictum est, circa Kal. Oct. anni 1061 esset electus, consecrationem distulit, quousque synodali decreto sua electio canonicè facta cognosceretur, atque rata pariter haberetur. Imo cum schisma Cadaloi accessisset, ab Urbe fugam arripuit, ne a nonnullis Romanis Cadaloo faventibus opprimeretur: a quo B. Petrus tum se onere episcopali liberatum scribit opusculo XX, quod eidem « Alexandro, apostolicæ sedis electo et Hildebrando » inscripsit: atque ita caput I exorditur: « Benedicta omnipotentis dispensatio Conditoris, quia ad vos nuper ascendens, duorum episcopatum, unius regendi, nempe Ostiensis, alterius visitandi, scilicet Engubini, mole depressus, prærupta Alpium juga transivi: moxque sarcina tribulationis abjecta, exoneratus, et liber ad dilectam solitudinem tanquam fugitivus postliminio repedavi... Unde ego cum ecclesiasticum vobis regimen renuntiare disposui, non erravi, quia Romanæ, quæ vos estis, Ecclesiæ, quod suum erat, digne restitui, et ut vobis me confessum esse profitear, pro hac refutatione centum annorum pœnitentia est mihi consequenter injuncta, per illa nimirum remedia, quæ monasticis sunt regulis instituta. » Quomodo autem centum annorum pœnitentia expleatur, exponit B. Petrus in Vita Domini Loricati his verbis: « Porro cum tria scoparum millia annum pœnitentiæ apud nos regulariter expleant, decem autem psalmorum modulatio mille scopas admittat, dum centum quinquaginta psalmis constare psalterium non ambigitur, quinque annorum pœnitentia in unius psalterii disciplina recte supputantibus invenitur. Sed sive quinque vi-

cies ducas, sive viginti quinquies, centum faciunt. Consequitur ergo, ut qui viginti psalteria cum disciplina decantat, centum annorum pœnitentiam se peregrisse confidat. » At qua ætate eam pœnitentiam susceperit B. Petrus, in dicto opusculo XX, c. 5, indicat: « Ecce jam oculi, inquit, caligant, et solito amplius phlegmatis humores abundant. Rugæ subeunt, et dentium ruinam gingivæ minantur. Caput denique, quod canis hacienus spargebatur, cygnæo jam albore nivescit: vox raucit, virtus deficit; » et cap. 7 inter perorandum, addicit, se, ut jussus erat, « cupere apostolicæ sedis pontificem ordinare, » seu consecrare, « ac protinus a proprii pontificatus Ostiensis arce recedere. »

52. Verum etsi B. Petro concessum fuerat in eremo Fontis Avellani commorari, non fuisse tamen eum episcopali onere prorsus liberatum innuit ipsemet epistola 15, l. I, ad *Alexandrum summæ sedis antistitem*, tum consecratum: in qua sub finem ista habet: « O quam jucundum, quam suave nuntium quam denique dulcis ad aures meas nuper fama devenit, quæ vos Ostiense comitatum mihi subtraxisse et alii tradidisse perhibuit... Ultro etiam divinam imploro clementiam, ut episcopatum quoque quanto citius ordinare non differas, et sterile arenosi littoris aratrum mihi de manibus tollas. » Quod non videtur impetrasse. Nam præter illa, quæ contra Cadaloum antipapam egit, variis adhibitus est legationibus quarum forsitan prior fuit ad Cluniacense monasterium, cum hujus abbas S. Hugo, ut supra ex ejus Vita diximus, « Romanæ sedis patrocinium advocaret, quando magno labore et difficultate a latere pontificis avulsum domnum Petrum, Hostiensem videlicet episcopum, cognomento Damianum, obtinuit. » Laborem tum a se impensum memorat B. Petrus epist. 2, l. VI, ad S. Hugonem abbatem: « Cum jam me, inquit, senectus incurva deprimeret, et effeto viribus corpore nutabunda gradientis vestigia sub incertis gressibus vacillarent; ego ad tuæ jussionis imperium, animam meam, ut ita loquar, in manibus meis posui, æstivis adoperta nivibus Alpium prærupta conscendi, et pro utilitate venerabilis monasterii tui propinqua satis oceano Halliarum intima penetravi. » Diu se ibidem moratum consequitur in epist. 5 ejusdem l. VI ad monachos Cluniacenses his verbis: « Promissum mihi fuerat, quod in Kalendas Augusti forem regressus ad propria: sed profligato postmodum trimestri curriculo, et quanta potui celeritate curavi, et tamen vix ante quintum Kal. Novemb. diem, Fontis Avellani, unde processeram, cacumen ascendi. » Meminit etiam B. Petrus hujus sui itineris opusc. XXXIV c. 6, et opusc. XXXIX.

53. Alteram B. Petri in Gallias legationem, cum eximia ejus commendatione continet ep. 21 Alexandri papæ ad quinque archiepiscopos Galliæ, quam hic integram damus: « Alexander episcopus, servus servorum Dei, G. Remensi, R. Senonensi, B. Turo-nensi, M. Bituricensi, T. Burdigalensi, archiepiscopis, salutem, et apostolicam benedictionem. Non

ignorat sancta vestra fraternitas, dilectissimi, quod ex auctoritate sedis apostolicæ, cui nos indignos elementia divina præfecit, totius universalis Ecclesiæ regendus, ac disponendus nobis status incumbit. Quoniam igitur pluribus Ecclesiarum negotiis occupati, ad vos ipsi venire non possumus, talem vobis virum destinare curavimus, quo nimirum post nos major in Romana Ecclesia non habetur, Petrum videlicet Damianum Ostiensem episcopum, qui nimirum, et noster est oculus, et apostolicæ sedis immobile firmamentum. Huic itaque vicem nostram pleno jure cominisimus, ut quidquid in illis Deo auxiliante statuerit, ita ratum teneatur et firmum acsi speciali nostri examinis fuerit sententia promulgatum. Quapropter venerabilem sanctitatem vestram fraterna charitate monemus, et insuper apostolica vobis auctoritate præcipimus, ut talem tantumque virum, tanquam nostram personam, digna studeatis devotione suscipere, ejusque sententiis atque judiciis propter B. Petri apostolorum principis reverentiam humiliter obedire. Quisquis enim fastu superbiæ (quod absit) inflatus, illius judicio contradictor vel adversator exstiterit, usque ad dignam satisfactionem, nostram vel Romanæ Ecclesiæ gratiam non habebit. Quia vero, cum ad vos Girelmum misimus, adhuc adventum præfati domini Petri nos impetrare posse nullatenus speravimus, volumus ut, si quid apud vos Girelmus cepit, ad domini Petri magisterium veniat, et per ejus manum quidquid agendum est, fiat. Hæcenus ep. Alexandri II. Inter alia tum præclare in Gallis a B. Petro patrata, sententia executionis cum aliis episcopis in Reginaldum monasterii S. Medardi invasorem lata est, quam Alexander II, epistola 22, ad Gervasium archiepiscopum ejusque suffraganeos data confirmat, eamque executioni mandari præcipit. Epistolam brevitatis causa omitto.

34. Iterum trans Alpes legatus est B. Petrus ad Heinricum regem, cum is juvenili furore abreptus, Bertam conjugem, quam ante biennium in uxorem duxerat, statuisset repudiare. Lambertus Schafnaburgensis, qui tum vivebat, rem gestam in Chronico ad annum 1069 quo contigit, ita narrat: « Post Pentecosten rex Wormaliæ cum principibus regni colloquium habuit. Ibi primum cum episcopo Moguntino rem secreto agit, ejusque opem ad perficiendum, quod mente machinetur, obnixè implorat... Synodum conficiendo negotio indixit Moguntia proxima post festum S. Michaelis hebdomada... Imminente jam die, qui scindendo regis conjugio dictus fuerat, rex Moguntiam concitus properabat. Et ecce inter eundem competit legatum sedis apostolicæ suum Moguntia adventum præstolari, qui discidium fieri prohibeat, et episcopo Moguntino apostolicæ animadversionis sententiam minuetur, quod tam nefariæ separationis se auctorem promiserit. Consternatus illico, quod rem diu exoptatam perdidisset e manibus, pariter quo venerat in Saxoniam redire volebat. Vix et ægre tamen amicorum

A consiliis superatus, ne principes regni frustraretur quos summa frequentia sibi Moguntia occurrere jussisset; Francofurtum abiit, ibique eos qui Moguntia convenerant, adesse jussit. Quò dum frequentes venissent, Petrus Damianus (is legatus erat sedis apostolicæ, vir ætate et vitæ innocentia admodum reverendus) mandata exposuit: Romani pontificis, pessimam rem, et a nomine Christiano, nedum ab regio, multum abhorrentem esse quam moliat. Si minus humanis legibus, vel canonum sanctionibus terreretur, parceret saltem famæ, et existimationi propriæ, ne scilicet tam foedi exempli venenum, ab rege sumpto initio, totum commacularet populum Christianum, et qui ultor esse debuisset criminum, ipse auctor et signifer fieret ad flagitium. Postremo si non flecteretur conciliis, se necessario vim ecclesiasticam adhibiturum, et canonum lege scelus prohibiturum. Ad hæc suis manibus nunquam imperatorem consecrandum fore, qui tam pestilenti exemplo, quantum in se esset, fidem Christianam prodidisset. Hæc summa legationis B. Petri, quam principes æquam censuerunt, ac rex ipse tandem fractus, in regni ac throni consortium reginam admisit, ex eaque regni hæredem et successorem genuit.

35. Henrici hujus regis mater erat Agnes, Guillelmi IV, ducis Aquitania, filia, cum marito Henrico Conradi Salici filio, a Clemente I papa, ut supra diximus, an. 1046 imperatrix coronata: quæ iniq̄ue etiam tulerat absque licentia sua, et filii creatum fuisse papam Alexandrum II, et contra eum adhaeserat faveratque Cadaloo pseudopapæ: pro quo delicto expiando Romam venit ad limina apostolorum, ubi usa est consilio B. Petri Dam. in patriam spiritualem assumpti, cui omnia sua peccata a prima infantia patrata confessa est. Quæ ipsemet B. Petrus testatur opusculo LVI De fluxa mundi gloria et sæculi despectione, illi inscripto cap. 5. Exstant et quatuor ejusdem ad hanc imperatricem epistolæ l. VII, in quarum ultima eandem in Germaniam profectam hortatur, ut Romam redeat: quod et fecit, ac Romæ permanens, sanctitate conspicua e vita decessit anno 1077.

§ VI.

D *Legatio Beati Petri ad Florentinos et Ravennates, obitus, sepultura, veneratio.*

56. In Italia ultimis vitæ suæ annis multa præclara egit B. Petrus, quorum alia cap. 8 et 9 Vita narrantur, alia illic ommissa paucis hic attingimus. Magnum circa annum 1065 conflatum est in Ecclesia Florentina schisma, dissidentibus ab episcopo monachis, inter quos primum locum tenuisse S. Joannem Gualbertum, ordinis Vallis Umbrosæ fundatorem, in Vita ipsius, ad 12 Julii illustranda, asseritur his verbis: « Vir beatus episcopum Florentinum, nomine Petrum, patria Ticinensem, non solum Simonia, sed etiam hæresis, propter illius vitium cum suis fratribus reum asserbat; nec ab

eo sacramenta percipienda dictabat. Inde vero vehemens orta est contentio in clero et populo Florentino, aliis episcopum defendentibus, aliis monachos laudantibus, quod tanta libertate illud vitium detestarentur. » Et episcopi parens, utpote *homo simplicissimus*, falsus dicitur se *regi ter mille libras dedisse*. Alexander II, misso B. Petro Damiano, conatus est partes dissidentes conciliare, sed re infecta coactus est redire. Adversus monachos agebat, qui episcopum suum, necdum ab Ecclesia catholica condemnatum, clamarent esse vitandum, benedictiones illius et sacramenta esse maledictiones et sacrilegia : ac propterea prohiberent populum accipere sacramenta ab episcopo, aut ordinatis ab eo. Hinc plurimi absque sacramento eucharistiæ moriebantur, neque baptizati chrismate ungebantur. Hæc B. Petrus opusculo xxx De sacramentis per improbos administratis late deducit, quod Florentinis misit. Correpti monachi justa B. Petri reprehensione, quod zelo non recte ordinato prosecuti causam episcopi essent, Romam profecti, coram pontifice episcopum accusarunt, et Petrus monachus Vallis Umbrosæ, post sacrificium missæ, indutus adhuc vestibus sacris, solum casula deposita, per ignem illæsus transiit : uti pluribus describit Desiderius abbas Casinensis, qui eundem Petrum episc. Albanensem, dum scriberet, adhuc superfuisse affirmat. Baron. ad an. 1063, num. 58, asserit, « Petrum Florentinum episcopum, » quem Acta S. Joannis Gualberti tradunt ab « Alexandro pontifice de omni episcopali officio depositum fuisse, » postmodum C « reconciliatum fuisse, et in communionem ab iisdem monachis receptum; » quod Ughel. in Episc. Florentinis tom. III Ital. sacræ negat, sed alium mox substitutum episc. etiam *Petrum* nomine, contendit.

37. Occasione hujus episcopi Florentini celebratum est Romæ concilium centum, et amplius episcoporum adversus Simoniacos : ubi et canone 4 statutum est, ut clerici simul manducarent et dormirent, bonaque in communi possiderent : quod Baron. an. 1063, num. 37, asserit « factum suggestione Petri Damiani, scriptis suis Alexandrum pontificem ad hæc sancienda rogantis; » scilicet opusc. xxiv contra clericos proprietarios. Eidem inscripsit opusc. xxiii De brevitate vitæ pontificum Romanor., et divina providentia : ac pro eodem ad quæstionem cujusdam patriarchæ edidit opusc. xxxviii contra errorem Græcorum de processione Spiritus sancti. Ejusdem pontificis nomine exstat, epist. 7 libri v, ad clerum et populum Mediolanensem, in qua postquam paternam, quam de eorum salute pontifex, patria Mediolanensis, gerebat sollicitudinem, humanissimis verbis ostendit, hortatur ut nihil humile, nihil terrenum cogitantes, ad cœlestia toto animi impetu, toto fervore se extollant. Alias misit ipsi pontifici epist. quæ libro I excusæ sunt : in iis modo pravas consuetudines eradicandas ostendit, modo Simoniacos oppugnat, modo Aure-

lianensem in Galliis episc. cujus Ecclesia ab improbis vexata, multis calamitatum procellis et turbibus agitabatur, eidem accurate commendat : modo deprecatur pro Ravennate episc. ut ab anathematis vinculo solvatur. « Indignum quippe est, ait, ut propter unius homuncionis offensam, tam innumerabilis multitudo hominum depereat, et tantum Christi laborem, pro quo pretiosum sanguinem fudit, ac tot innocentium animas miserandæ unius personæ culpa subvertat. » Erat is Henricus creatus archiepisc. ann. 1051, mortuus circa an. 1070. De eo Alexander pontifex scribens ad Valerianum episcopum : « Stupuimus, inquit, quod Henricus Ravenas dictus archiepiscopus, nixus sit te excommunicare. Verum quia excommunicatus te excommunicare non potuit, apostolica auctoritate te, tuosque absolvendo, mandamus exinde non curare. » Ita ex Ivone, et Gratiano Rubæus, et Ughel. « Profanatore sublato, » uti Acta infra habent, num. 49, « jussu Alexandri II Ravennam proficisci præcipitur. Quam legationem, licet jam ætate confectus, suscepit. »

38. « Istis vero, » ut num. 49 additur, « aliisque nonnullis negotiis patrat, cum prima mansione Faventiam tenuisset, febre correptus decubuit, et die anniversaria cathedræ S. Petri, spiritum Deo reddidit. » Annum obitus expressit Bertholdus Constantiensis, auctor, ut supra ostendimus, coævus, qui in auctar. ad Hermann. Contractum ad ann. 1072 ista scribit : « Petrus Damiani, piæ memoriæ cardinalis episcopus, jamdudum mundo crucifixus, migravit ad Dominum vii Kalend. Mart., cui dominus Geroldus, revera monachus, scientia Scripturarum insignis, et moribus suo prædecessori non impar, in episcopatu successit. » Hæc Bertholdus. Quæ præclare cum Vita B. Petri consentiunt, ut mirum sit, a Fortunio, Rubeo, Ricordato, Wione aliisque quampluribus, obitum ejus differri in anno 1080, asserique eum Ravennam fuisse ab Gregorio VII, Alexandri successore, missum post obitum Wiberti archiepiscopi. Quæ uti nullo nixa sunt fundamento, ita ulteriore non indigent refutatione. Quem ergo vivens diu, multumque successorem petiit B. Petrus, et nunquam potuit consequi, tandem a morte accepit. Fuit is Gerardus, aliis *Geraldus* et *Geroldus*, « natione Germanus, patria Ratisbonensis, monachus ac prior major Cluniacensis, » qui ab Alexandro papa in Gallias destinatus est legatus, a Gregorio VII in Hispanias ac Germanias, atque, eodem Bertholdo teste, ix Idus Decembris anni 1077 vita functus. Consule Ughel. in Ital. sacræ, et additionibus ad Ciaconium de Vitis pontificum et cardinalium.

39. Baron. an. 1072, num. 34, asserit « B. Petrum mortuum esse anno ætatis suæ sexagesimo sexto, utpote quod ipse se natum testetur in epistola ad senatum, post annos quinque ab Ottonis III imperatoris obitu, nempe anno Domini millesimo sexto, nam eundem imperatorem exordio anni se-

cundi post millesimum obiisse, superius est demonstratum. » Verum hanc epist. B. Petri ad senatum nusquam in accurata operum et epistolarum editione reperire potuimus. At contra B. Petrus ad Alexandrum II electum, ergo sub finem anni 1061 aut initium sequentis, describit suam senectutem, et « caput, quod canis hactenus spargebatur, cygnæo jam albore nivescere; » et tamen non nisi quinquagesimum quintum ætatis annum egisset, aut summum absolvisset. Quid si post quinque annos ab obitu imperatoris Ottonis secundi se natum esse indicarit? Is esset annus nongentesimus octogesimus octavus, et capillos cygnæos cum reliqua senectute supra indicata habuisset anno ætatis 73, mortuusque esset anno ætatis 84, *ætate confectus*, uti ex Actis jam diximus. Idem Baron. ita dicto n. 34 illustra B. Petri opera a se commemorata concludit: « Sic Deus in hoc deploratissimo sæculo, eum excrevisset ad Ecclesiam obruendam diluvium carnis, dedit mundo tantum virum; qui austerissimæ vitæ exemplo, verbique prædicatione, et scriptis exsiccaret tantam putredinem, pariterque pugnaret adversus Simoniacam hæresim, quæ ubique locorum grassabatur impune. » Hæc Baron.

40. De sacri corporis translatione ista tradit Ughell. ad Ciaconium: « Faventiæ ad hujus sancti viri tumulum ardent faces, populus confluit: se-

quens inscriptio, luminum usu abolita, corporis ejus translationem in memoriam revocat. »

A. D. MCCCLIV. DIE XIII. APRILIS
TRANSLATUM FUIT CORPUS
S. PETRI DAMIANI RAVENNATIS
IN SCRIPTURA DOCTORIS
ET OSTIEN. EPISCOPI,
AC APOST. SEDIS LEGATI,
ORD. S. CRUCIS FONTIS-AVELLANÆ,
IN PRÆSENTEM ARCAM A REV. P. D.
MATTHÆO DE CALLIO HIC ABB.

Sequentes versus sub eadem arca exstant.

Quinque denis mille trecentis et quatuor annis,
Tertius Aprilis cum a decimo fluxerat ortus,
Transtulit te clerus doctum in pagina sacra,
Ostiensis præsul, quem dotat cardinalatus.
O Petre Damiane, te Crux in Ordine Fontis
Avellanæ beat, tu legatus quoque tandem
Sedis apostolicæ, petra nunc clauderis ista.
Instat nunc abbas Matthæus de Callio natus.

41. Alteram in quadam columnâ primarii Faventini templi appensam subjicit idem Ugellus, qua B. Petrum inter urbis suæ patronos relatum esse testantur Faventini; estque hujusmodi:

*Imminente civitati ex Gallis periculo cædis, exitii,
et flammæ, vocit universus populus Faventinus agere
non minus solemni in diebus festis SS. Savini,
Æmiliani, Terentii et Petri Damiani, quam diebus
Dominicis agi solitum debitumque sit, si modo omni-
nipotens Deus ruinam averteret. 1512.*

VITA B. PETRI DAMIANI

S. R. E. CARDINALIS,

Per Joannem monachum ejus discipulum,

Ex duobus mss. Ravennate et Faventino.

Domno LIPRANDO priori, et cæteris senioribus: C
eremi Fontis Avellanæ, JOANNES.

Opus mirabile, Patres, quod sanctitati vestræ placuit meæ injungere parvitati, quam meis sit perarduum viribus et impar ingenio, ipsemet liquido percipio. At, quia non præsumo vestro quidquam abnegare imperio, licet sensus hebetudo illustres tanti viri actus inertem devitet committere stylo, ne dum superiora sibi aggreditur, lectorem magis ad nauseam quam ad legendum excitare videatur, confidens tamen de vestris sanctis orationibus, almisque ipsius pii patris nostri Petri Damiani meritis, ad cujus vos acta exaranda meam obedientiam provocatis, devotus aggrediar vestris obtemperare mandatis. Ipsemet enim consultius fore censueram ea me quovis rudi stylo interim adnotare, quo digne postmodum a peritioribus elucidata scriptoribus ad

notitiam futurorum possent profutura pertingere, quam imperitiæ notam nimium declinando intacta prorsus relinquere, ne forte, post modicum caligine oblivionis obducta, non parvo mei discrimine decunctorum omnino laberentur memoria. Nam cum omnibus pateat neminem, gestorum illustrium virorum conscium, absque culpæ macula ignavo silentio tegere; quanto magis constabit non parvo me obnoxium fore delicto, qui tanto patri, licet in extremis pene temporibus, individuus comes inhæserim, si ejus mirabilia gesta silentio præterire quam divulgare maluerim. Eorum igitur, quæ relaturus sum, partem me ex ipsius ore suscepisse memini; partem ex quodam condiscipulorum meorum, qui ejus contubernio antem familiaris inhæsere; quædam autem relatu cujusdam ipsius propinqui, viri gravis et honesti, quæ videlicet illius conversionem præcesse-